

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN
KHOA NGÔN NGỮ HỌC

NGUYỄN THỊ GIANG

SO SÁNH CÁCH CHUYỂN TỪ CÂU DẪN TRỰC TIẾP SANG CÂU DẪN GIÁN TIẾP TRONG TIẾNG PHÁP VÀ TIẾNG VIỆT

Chuyên ngành: Ngôn ngữ học
Mã số: 602201

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÀNH NGÔN NGỮ HỌC

Hà Nội – 2009.

Công trình được hoàn thành tại: Trường Đại học khoa học xã hội và nhân văn

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Văn Hiệp

Phản biện 1: PGS.TS Nguyễn Hồng Côn

Phản biện 2: TS Hà Văn Riễn

Luận văn sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ họp tại: Văn phòng Khoa Ngôn ngữ

14h Giờ

, ngày 21 tháng 05 năm 2009.

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

- Trung tâm thư viện Đại học Quốc gia Hà Nội.

1. Giới thiệu đề tài của luận văn

Như chúng ta đã biết, thời đại ngày nay là thời đại của hoà bình, hợp tác và hội nhập cho nên hơn lúc nào hết việc dạy và học ngoại ngữ giữ một vai trò hết sức quan trọng. Đó là một trong những nhân tố gắn kết các nền văn hoá khác nhau đồng thời cũng là cơ sở để tăng cường sự hiểu biết lẫn nhau và tăng cường hợp tác quốc tế.

Việt Nam là một nước đang phát triển, đang tích cực tham gia vào quá trình hội nhập quốc tế theo tinh thần nghị quyết của Đại hội Đảng lần thứ 9: “...**Việt Nam sẵn sàng là bạn, là đối tác tin cậy của các nước trong cộng đồng quốc tế**...”. [Đảng cộng sản Việt Nam, Văn kiện đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ 9, 2001:119]. Như vậy, việc giảng dạy ngoại ngữ là nhu cầu tất yếu khách quan trong đời sống kinh tế, xã hội và văn hoá của đất nước. Hiện nay, có sáu thứ tiếng được tổ chức Liên Hợp Quốc chọn làm ngôn ngữ chính thức, đó là tiếng Anh, tiếng Pháp, tiếng Nga, tiếng Trung, tiếng Nhật Bản, tiếng Đức. Bên cạnh tiếng Anh, tiếng Pháp đang được sử dụng rộng rãi tại các cuộc hội thảo quốc tế. Nhiều văn bản, tài liệu, tác phẩm báo chí và một khối lượng sách lớn đã dùng tiếng Pháp hoặc dịch sang tiếng Pháp ở nhiều quốc gia trên thế giới. Chính vì vậy, chúng ta có thể nhận thấy tiếng Pháp đang là một trong những phương tiện giao tiếp rất thông dụng của nhân loại.

Ở Việt Nam, từ hơn nửa thế kỷ nay, tiếng Pháp đã được sử dụng và trở thành ngôn ngữ giao dịch được sử dụng trong nhiều lĩnh vực như văn hoá, giáo dục, văn học, khoa học kỹ thuật, kinh tế, chính trị.... Đặc biệt là sau Hội nghị thượng đỉnh các nước nói và sử dụng tiếng Pháp được tổ chức vào tháng 11 năm 1997, tiếng Pháp lại càng khẳng định vị trí đặc biệt quan trọng của mình. Hơn bao giờ hết, nhu cầu giao tiếp để hoà nhập vào cộng đồng quốc tế ngày càng

trở nên quan trọng và cần thiết. Trên thực tế, cùng với tiếng Anh, tiếng Pháp được dạy ở tất cả các cấp học từ tiểu học đến đại học. Tuy nhiên, việc nắm vững và sử dụng thành thạo tiếng Pháp không hề là công việc dễ dàng. Đối với người Việt Nam, một trong những nhân tố gây khó khăn cho việc học các tiếng Châu Âu nói chung và tiếng Pháp nói riêng là sự khác biệt về mặt loại hình ngôn ngữ. Tiếng Pháp thuộc loại ngôn ngữ biến hình, có hệ thống hình thái khá phong phú, đặc biệt là những phạm trù ngữ pháp có liên quan đến động từ, đến sự thay đổi của thức, thời, thể.... Học ngoại ngữ cũng có nghĩa là phải luyện bốn kỹ năng giao tiếp: nghe, nói, đọc, viết. Để thành thạo bốn kỹ năng này người học ngoại ngữ nói chung và người học tiếng Pháp nói riêng phải nắm chắc ngữ pháp. Chúng tôi cho rằng dù phương pháp giảng dạy ngoại ngữ có thay đổi theo hướng nào đi chăng nữa thì việc nắm vững ngữ pháp vẫn luôn luôn là tiêu chí quan trọng hàng đầu để đánh giá mức độ thành thạo của người học ngoại ngữ.

Trong quá trình học tập và nghiên cứu ngữ pháp tiếng Pháp, chúng tôi nhận thấy học sinh, sinh viên Việt Nam gặp rất nhiều khó khăn trong khi chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp. Những khó khăn này một phần do ảnh hưởng của tiếng mẹ đẻ, phần khác là do việc vận dụng chưa chính xác và thành thạo các quy tắc ngữ pháp. Nhận ra những khó khăn này và nguyên nhân của chúng, chúng tôi chọn đề tài nghiên cứu: ***“So sánh cách chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp trong câu tiếng Pháp và tiếng Việt”*** để giúp người học nhận thấy những điểm giống nhau và khác nhau trong quá trình chuyển câu ở cả hai ngôn ngữ nhằm tránh lỗi và tạo điều kiện thuận lợi cho quá trình làm bài tập, dịch xuôi dịch ngược cũng như có được sự thành thạo trong giao tiếp khi phải sử dụng câu dẫn (câu dẫn). Bởi vì, trong khi giao tiếp, trong một câu

chuyện kể hay một bài báo, chúng ta thường dẫn lại lời nói của một hay nhiều nhân vật. Việc chuyển lại những câu nói hay suy nghĩ của những nhân vật đó thường được thể hiện dưới nhiều hình thức. Ở Việt Nam cũng như ở Pháp, các nhà nghiên cứu đã đưa ra rất nhiều định nghĩa khác nhau về câu dẫn . Mỗi định nghĩa đều đề cập đến một phương diện hay một đặc trưng nào đó của câu dẫn . Mặc dù có nhiều định nghĩa khác nhau nhưng ở cả hai ngôn ngữ đều tồn tại ba dạng chính có liên quan đến câu dẫn là ***câu dẫn trực tiếp, câu dẫn gián tiếp, câu dẫn gián tiếp tự do***. Đối với những người mới học tiếng Pháp, khi chuyển câu, họ thường mới chỉ chú ý đến thái độ của người chuyển chứ chưa quan tâm đến những thay đổi ngữ pháp như cách lựa chọn từ dẫn, động từ dẫn, những thay đổi về yếu tố trực chỉ như đại từ nhân xưng, đại từ sở hữu, những biến đổi của thức, thời, thể liên quan đến động từ, của trạng từ chỉ thời gian, nơi chốn.... Luận văn của chúng tôi sẽ trình bày và miêu tả chi tiết về đặc trưng của từng kiểu câu ở cả hai ngôn ngữ, sau đó chúng tôi sẽ tiến hành so sánh những quy tắc ngữ pháp chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp, từ đó rút ra những điểm giống nhau và khác nhau của cả hai ngôn ngữ ở những phương diện có liên quan đến vấn đề này.

2.Mục đích và ý nghĩa của luận văn

Qua việc phân tích, mô tả, so sánh và tổng hợp những đặc điểm ngữ pháp của từng kiểu loại câu dẫn và những quy tắc chuyển đổi từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp, nhằm rút ra được những điểm giống và khác nhau khi chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp trong tiếng Pháp và tiếng Việt, luận văn cũng đưa ra một số gợi ý cho việc dịch các bài báo từ tiếng Việt sang tiếng Pháp có liên quan đến câu dẫn (câu dẫn) nhằm giúp các bạn học

sinh, sinh viên có thêm tài liệu tham khảo để phục vụ cho việc học tập và nghiên cứu.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận văn

Tên gọi của đề tài của chúng tôi *“So sánh cách chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp trong câu tiếng Pháp và tiếng Việt”* đã thể hiện một cách hết sức khái quát đối tượng và phạm vi nghiên cứu luận văn. Như có thể thấy qua tên gọi, chúng tôi muốn tiến hành nghiên cứu, so sánh những đặc trưng và đặc điểm ngữ pháp của câu dẫn , câu dẫn trực tiếp, câu dẫn gián tiếp trong cả hai ngôn ngữ và những quy tắc ngữ pháp chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp trong tiếng Pháp và tiếng Việt.

Chúng tôi có sử dụng những ví dụ được trích dẫn trong các sách nghiên cứu chuyên ngành ngôn ngữ, những ví dụ trong các giáo trình ngữ pháp tiếng Pháp và đặc biệt là tập hợp những ví dụ được trích trong một số tờ báo thông dụng của Việt Nam để minh họa và dẫn giải cho những luận điểm của mình. Trên cơ sở đó, chúng tôi cố gắng tìm ra được những nét tương đồng và khác biệt trong câu dẫn của tiếng Pháp và tiếng Việt. Những kết quả nghiên cứu như vậy sẽ đưa đến những gợi mở, giúp cho việc học, việc dạy về câu dẫn có thể đạt hiệu quả cao nhất.

4. Nhiệm vụ nghiên cứu của luận văn

Để thực hiện tốt và đạt hiệu quả cao cho luận văn, chúng tôi đã tiến hành nghiên cứu, tham khảo về các vấn đề lý thuyết để làm sáng tỏ các khái niệm liên quan đến câu dẫn như trực chỉ (gồm trực chỉ về ngôi, thời, không gian) và tọa độ trực chỉ, định nghĩa về câu dẫn , về câu dẫn trực tiếp, câu dẫn gián tiếp, câu dẫn gián tiếp tự do trong tiếng Pháp và tiếng Việt. Chúng tôi tìm hiểu quan điểm của các nhà nghiên cứu ngữ pháp và cố gắng xác lập quan điểm riêng của

chúng tôi về vấn đề này. Điều này cho phép chúng tôi giải quyết những vấn đề lớn của quá trình chuyển câu, nêu và phân tích sự giống nhau, khác nhau của câu dẫn trong tiếng Pháp và tiếng Việt thông qua các bảng mô tả, liệt kê, phân loại những yếu tố, thành phần liên quan đến quá trình chuyển câu như động từ dẫn và các phạm trù ngữ pháp liên quan đến động từ dẫn đó như ngôi, thời, thể, thức, những thay đổi về đại từ nhân xưng, đại từ sở hữu, trạng từ chỉ thời gian, nơi chốn....Cuối cùng, chúng tôi đưa ra một số gợi ý khi thực hiện thao tác dịch những câu dẫn trong các bài báo từ tiếng Việt sang tiếng Pháp. Với mỗi vấn đề, chúng tôi đưa ra những ví dụ minh họa cụ thể được trích từ các bài báo tiếng Việt và sau đó dịch sang tiếng Pháp.

5.Phương pháp nghiên cứu của luận văn

Trong luận văn này, chúng tôi đã sử dụng nhiều thủ pháp nghiên cứu khác nhau, trong đó đặc biệt quan trọng là các thủ pháp:

- Thủ pháp mô tả và phân tích: chúng tôi sử dụng thủ pháp mô tả, phân tích để trình bày chi tiết đặc điểm của từng kiểu câu, đặc điểm ngữ pháp và những quy tắc biến đổi của từng thành phần câu có liên quan khi chuyển câu, những thay đổi của tọa độ trực chỉ về ngôi, thời, thể.

- Thủ pháp so sánh: Chúng tôi sử dụng thủ pháp so sánh để nêu ra những điểm tương đồng và khác biệt của câu dẫn trong tiếng Pháp và tiếng Việt.Chúng tôi tiến hành lập các bảng so sánh để minh họa chi tiết cho từng vấn đề cụ thể. Đồng thời chúng tôi cũng vận dụng thủ pháp này trong việc trình bày các hệ thống quan niệm của các tác giả về các vấn đề có liên quan.

- Một số thủ pháp ngôn ngữ học như cải biến, phân tích ngữ cảnh...cũng được vận dụng linh hoạt, nhằm giúp phát hiện bản chất của các kiểu câu dẫn trong tiếng Pháp và tiếng Việt.

6.Bố cục

Ngoài phần mở đầu, kết luận và tài liệu tham khảo, luận văn của chúng tôi bao gồm có 3 chương:

Chương 1: Cơ sở lí luận

Chương 2: So sánh những qui tắc chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp trong tiếng Pháp và tiếng Việt.

Chương 3: Một số gợi ý cho việc dịch các bài báo từ tiếng Việt sang tiếng Pháp có liên quan đến cách chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp.

Trong phạm vi đề tài này, dĩ nhiên chúng tôi không thể đề cập hết những vấn đề có liên quan đến lối nói gián tiếp mà chỉ đi sâu vào so sánh phần chuyển từ lối nói trực tiếp sang lối nói gián tiếp. Chúng tôi hi vọng kết quả đề tài sẽ trở thành công cụ hữu ích cho các bạn Việt Nam học tiếng Pháp cũng như những người làm công tác biên, phiên dịch Pháp-Việt, Việt-Pháp.

Trong khi giao tiếp, trong một câu chuyện kể hay một bài báo, chúng ta thường dẫn lại lời nói của một hay nhiều nhân vật. Việc chuyển lại những câu nói hay suy nghĩ của những nhân vật đó thường được thể hiện dưới nhiều hình thức và một trong những hình thức chính là sử dụng **câu dẫn**. Ở Việt Nam cũng như ở Pháp, các nhà nghiên cứu đã đưa ra rất nhiều định nghĩa khác nhau về câu dẫn nhưng có ba dạng câu chính có liên quan đến câu dẫn là **câu dẫn trực tiếp, câu dẫn gián tiếp, câu dẫn gián tiếp tự do**.

Trong phần Chương 1 chúng tôi đã cố gắng sử dụng và trình bày lại một cách ngắn gọn những khái niệm, quan điểm của các nhà nghiên cứu có liên quan đến trực chỉ (trực chỉ về ngôi, trực chỉ về thời và trực chỉ về không gian). Đây chính là toạ độ trực chỉ có liên quan trực tiếp đến quá trình chuyển câu trong hai ngôn ngữ. Một phát ngôn cho dù ở dạng trực tiếp hay gián tiếp thì các yếu tố ngôn ngữ cũng phải đáp ứng đủ yêu cầu của toạ độ trực chỉ nói trên. Chúng tôi đồng ý với những quan điểm của George Yule về “trực chỉ” khi ông cho rằng “Mỗi ngôn ngữ trên thế giới đều có những yếu tố trực chỉ, chúng nằm trong những hình thái ngôn ngữ đầu tiên được trẻ con nói ra và có thể được dùng để chỉ con người thông qua yếu tố **chỉ xuất nhân xưng** (tôi, anh), hoặc để định vị thông qua yếu tố **chỉ xuất không gian** (đây, kia), hoặc chỉ thời gian thông qua yếu tố **chỉ xuất thời gian** (bây giờ, bấy giờ). Để hiểu được chúng, thì phải thấy rằng tất cả những biểu thức này lệ thuộc vào chính người nói và người nghe đang tham dự vào cùng cái ngữ cảnh đó”.[Goerge Yule, Dạng học, 1997: 29] Cụ thể như: đối với chỉ xuất về ngôi thì trong mỗi hoàn cảnh giao tiếp đều cần có mặt những đối tượng tham gia giao tiếp đó là **người nói** (ngôi thứ nhất) và **người nghe** (ngôi thứ hai) và vai trò, vị trí chỉ ngôi được luân chuyển trong cuộc hội thoại với khung ngữ cảnh nhất định. Bằng chỉ xuất thời gian, người nói, tức người thực hiện hành vi chỉ xuất thời gian chỉ cho người tiếp thoại nhận biết được thời gian nào đang được nói tới trong diễn ngôn của mình, tức là làm cho người tiếp thoại nhận biết được thời gian được nói đến trong diễn ngôn của mình. Còn chỉ xuất không gian là

phương thức chiếu vật bằng cách định vị sự vật (sự vật được nói tới trong diễn ngôn) theo quan hệ không gian với vật mốc.

Sau đó, chúng tôi đã tiến hành đưa ra các định nghĩa có liên quan đến câu dẫn trong tiếng Pháp cũng như trong tiếng Việt và đưa ra ba dạng câu có liên quan đến câu dẫn là: câu dẫn trực tiếp, câu dẫn gián tiếp và câu dẫn gián tiếp tự do. Có bốn kiểu câu chính được phân loại theo mục đích nói trong cả ngôn ngữ đó là câu trần thuật, câu cầu khiến, câu cảm thán và câu nghi vấn. Cả bốn kiểu câu này khi chuyển sang câu dẫn gián tiếp thì đều có dạng là câu trần thuật trong cả hai ngôn ngữ. Tuy nhiên, câu dẫn gián tiếp tự do cho đến hiện nay vẫn chưa được các nhà nghiên cứu ở Việt Nam đề cập đến thế nhưng trong một số tác phẩm văn học của Việt Nam vẫn tồn tại cách dùng kiểu câu này.

Ở Chương 2, chúng tôi đã trình bày và miêu tả chi tiết về đặc trưng của từng kiểu câu ở cả hai ngôn ngữ, như cách lựa chọn từ dẫn, động từ dẫn, những thay đổi về yếu tố trực chỉ như đại từ nhân xưng, đại từ sở hữu, những biến đổi của thức, thời, thể liên quan đến động từ, của trạng từ chỉ thời gian, nơi chốn.... kèm theo những ví dụ minh họa cụ thể. Theo chúng tôi, việc lựa chọn động từ dẫn rất quan trọng bởi vì nó thể hiện sắc thái riêng của câu chuyện. **Động từ dẫn** thường đứng ở vị trí đầu hay cuối của câu dẫn. Những động từ này thường được dùng để truyền đạt thông tin, thể hiện ý định, thái độ của người nói. Vì thế, chúng thường là những động từ thể hiện lời nói, suy nghĩ, tưởng tượng hay chỉ ra bản chất hành động ngôn từ được thể hiện trong sự giao tiếp.

Chúng tôi đã phân loại ra các nhóm động từ dẫn trong câu trần thuật, câu nghi vấn, câu mệnh lệnh và câu cảm thán. Câu trần thuật được dùng để kể, xác nhận (là có hay không có), mô tả một vật với các đặc trưng (hoạt động, trạng thái, tính chất, quan hệ) của nó, hoặc một sự kiện với các chi tiết nào đó. Động từ thường được dùng để dẫn câu là động từ “**nói**”/“**bảo**”(dire). Nhưng ngoài ra còn có nhiều động từ khác nữa cũng được dùng để diễn đạt, thể hiện điều mà người ta muốn nói. Câu nghi vấn thường được dùng để nêu lên điều chưa biết hoặc còn hoài nghi và chờ đợi sự trả lời, giải thích của người tiếp nhận câu đó. Về mặt hình thức, câu nghi vấn cũng có những dấu hiệu đặc trưng nhất định. Nếu muốn dẫn lại một câu nghi vấn, chúng ta sẽ phải dùng động từ dẫn nghi vấn như “hỏi, chất vấn – demander, douter”. Câu cầu khiến (còn gọi là câu mệnh lệnh) được dùng để bày tỏ ý muốn nhờ hay bắt buộc người nghe thực hiện điều được nêu lên trong câu và có những dấu hiệu hình thức nhất định. Những câu này có nhiều sắc thái nghĩa khác nhau. Chính vì vậy, để tránh được sự làm biến đổi sắc thái nghĩa của câu, người ta thường phải dùng những động từ dẫn như (đề nghị, ra lệnh – demander, ordonner). Câu cảm thán được dùng khi cần thể hiện đến một mức độ nhất định những tình cảm khác nhau, thái độ đánh giá, những trạng thái tinh thần khác thường của người nói đối với sự vật hay sự kiện mà câu nói đề cập hay ám chỉ.. Chính vì thế, khi chuyển câu chúng ta cần phải chuyển lại đồng thời cả nội dung thông tin lẫn thái độ của người nói. Những động từ dẫn thường được dùng là: *hét lên (crier)*, *rejoindre (pousser des cris de joie)*. Với sự phong phú, đa

dạng của các nhóm động từ dẫn này sẽ giúp cho các bạn có thêm nhiều sự lựa chọn sao cho việc sử dụng động từ dẫn có hiệu quả nhất.

Sau đó chúng tôi tiến hành so sánh những quy tắc ngữ pháp chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp, từ đó rút ra những điểm giống nhau và khác nhau của cả hai ngôn ngữ ở những phương diện có liên quan đến vấn đề này. Việc chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp đòi hỏi chúng ta cũng cần phải thực hiện theo một số quy tắc biến đổi ngữ pháp liên quan đến những yếu tố trực chỉ. Đối với phạm trù thì (tense), vì tiếng Việt là ngôn ngữ thuộc loại hình đơn lập, không biến hình nên chúng ta sẽ không gặp phải khó khăn trong việc chuyển câu so với tiếng Pháp là ngôn ngữ biến hình. Khi chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp, chúng ta sẽ nhận thấy rằng câu dẫn gián tiếp thường được dẫn bằng một mệnh đề chính (Proposition Principale). Những mệnh đề chính này được dùng để dẫn câu dẫn gián tiếp và phụ thuộc vào động từ dẫn. Còn câu dẫn trực tiếp, sau một số quy tắc biến đổi cần thiết, sẽ trở thành mệnh đề phụ (Proposition subordonnée) của câu dẫn gián tiếp và là mệnh đề phụ thuộc vào mệnh đề chính.

Trong tiếng Việt thì chỉ có sự thay đổi của những cụm từ này trong một bối cảnh giao tiếp xác định. Còn trong tiếng Pháp thì sự thay đổi này rất phức tạp và hoàn toàn phụ thuộc vào thời của động từ ở mệnh đề chính và thực sự là rất khó khăn để lựa chọn đúng cách sử dụng thức và thời cho phù hợp. Nếu chúng ta không nắm rõ được những quy tắc chuyển đổi này, chúng ta sẽ gặp nhiều khó khăn

trong việc chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp. Ngược lại, trong tiếng Việt thì lại không có sự thay đổi nào về thời khi chuyển câu. Chính vì thế mà có trường hợp khá phổ biến đối với những sinh viên Việt Nam là họ đã vận dụng những nguyên tắc chuyển đổi của thời tiếng Việt để chuyển những câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp tiếng Pháp. Điều này đã dẫn đến nhiều nhầm lẫn nghiêm trọng. Vì thế, để giúp những người Việt học tiếng Pháp có thể thực hiện việc chuyển câu trong tiếng Pháp, tránh được những sự giao thoa tiêu cực của ngôn ngữ mẹ đẻ, chúng tôi sẽ so sánh những quy tắc chính của các chuyển đổi liên quan đến thức và thời trong cả hai ngôn ngữ.

Vì tiếng Việt là một ngôn ngữ đơn lập, không biến hình cho nên sẽ không có sự thay đổi đối với thời của động từ. Trong tiếng Việt, người ta thường dùng những hư từ **“đã, đang, sẽ, sắp...”** để phân biệt những ý nghĩa về thời có liên quan đến động từ. Tuy nhiên, sự phân biệt thời của động từ trong câu dẫn là chỉ là tương đối. Thời của động từ trong mệnh đề chính có thể là ở hiện tại, có thể ở quá khứ .

Động từ trong tiếng Pháp cũng có những quy tắc biến đổi khá phức tạp. Nếu động từ dẫn của mệnh đề chính được dùng ở thời hiện tại, thời tương lai của thức trực thuyết (de l'indicatif), thì thời động từ của mệnh đề phụ của câu dẫn gián tiếp vẫn giữ nguyên. Nếu động từ dẫn của mệnh đề chính được dùng ở thời quá khứ, chúng ta có thể thấy thời động từ sẽ có rất nhiều sự thay đổi.

Có một điểm cần chú ý khi chuyển câu dẫn trực tiếp cảm thán hay những thán từ, thán ngữ... trong cả hai ngôn ngữ. Bởi vì không hề có một quy tắc nào dành cho cách chuyển loại câu này. Tất cả đều phụ thuộc vào khả năng diễn giải và sử dụng các yếu tố ngôn ngữ của người chuyển.

Trong Chương 3 chúng tôi đã đưa ra một số gợi ý cho việc dịch các bài báo từ tiếng Việt sang tiếng Pháp. Chúng tôi đưa ra hai thủ pháp dịch đó là thủ pháp dịch mệnh đề chính và mệnh đề phụ. Mệnh đề chính có vai trò dẫn lại những phát ngôn của các nhân vật. Nó có ảnh hưởng nhiều đến nội dung của các phát ngôn nhưng nó biểu đạt thái độ, trạng thái tinh thần, tình cảm... của người nói. Như vậy, chúng ta cần phải chú ý dịch tốt phần này, vì nó sẽ giúp chúng ta thể hiện được hết tất cả những gì mà người nói muốn thể hiện. Động từ dẫn giữ một vai trò quan trọng trong việc dịch các phát ngôn của câu dẫn. Nó thể hiện ý định, thái độ của người nói cũng như của người dẫn lời. Hơn nữa, trong phong cách báo chí, những văn bản có câu dẫn thường là những văn bản ngoại giao hoặc những lời phát biểu của các quan chức, các nhân vật. Vì thế, trong quá trình dịch, các dịch giả phải biết chọn những động từ dẫn phù hợp nếu không sẽ gây ra sự khó hiểu hoặc hiểu sai. Việc chọn đúng động từ dẫn sẽ giúp thể hiện đúng bản chất của hành động ngôn từ được thể hiện ở câu dẫn trực tiếp (là tuyên bố, cảnh báo, khuyến nghị, thông báo, phát biểu v.v.). Điều quan trọng nhất là phải chọn được những động từ dẫn hiệu quả mà đảm bảo được thái độ khách quan của người chuyển.

Trong tiếng Pháp, động từ “**dire**” được dùng trong nhiều trường hợp. Chúng ta có thể dùng nó để dịch những động từ sau trong tiếng Việt: “**nói, phát biểu, nhận định, cho biết, thông báo**”. Trong các văn bản tiếng Việt có chứa câu dẫn , người ta thường dẫn ra nhiều lần lượt lời của cùng một nhân vật khi tham gia giao tiếp như trong một cuộc hội thảo, một cuộc họp, toạ đàm hoặc một buổi gặp gỡ báo chí... Như vậy, để tránh sự lặp lại, góp phần đơn giản hoá (nhưng vẫn giữ được sự đa dạng) các phát ngôn, chúng ta có thể sử dụng những trạng từ hay liên từ thay cho mệnh đề chính trong câu tiếng Pháp. Chẳng hạn như : “**selon, d'après, pour, à ses yeux, toujours selon..**”. Dịch theo nghĩa gốc hoặc dịch sát nghĩa từng từ một là tiến hành thay thế một yếu tố ngôn ngữ học của văn bản bằng một yếu tố tương đương của lời nói. Chúng ta có thể sử dụng thao tác này để dịch những câu đơn giản hoặc những câu dễ phân tích các thành phần câu.

Đối với thao tác này, trước tiên chúng ta phải phân tích những thành phần của câu, có nghĩa là, dịch giả tìm thấy chủ ngữ, động từ, bổ ngữ đối tượng, bổ ngữ chỉ trạng huống....

Bước tiếp theo, cần phải tìm thấy những từ ngữ với chức vụ tương đương trong ngôn ngữ đích.

Cuối cùng, chúng ta thành lập nên một câu của ngôn ngữ đích với nguyên tắc tuân thủ chặt chẽ theo những tương ứng về thức và thời. Tuy nhiên, trong thực tế, nhiều văn bản báo chí của Việt Nam thường dùng câu phức hoặc những cụm từ của văn nói. Chính vì thế, trong trường hợp này, cách dịch này lại không phù hợp.

Chúng ta có thể dịch mệnh đề phụ bằng cách thứ hai là dịch chuyển đổi, đó là dựa vào việc thay một loạt những nhóm từ này bằng một nhóm từ khác tương đương mà không làm thay đổi nghĩa của phát ngôn (sự thay đổi chỉ có ở mặt hình thức và trên bình diện ngôn ngữ). Thủ pháp này yêu cầu các dịch giả phải có khả năng phân tích và tổng kê. Dịch chuyển đổi có thể thực hiện bằng cách sử dụng danh từ hoá mệnh đề phụ. Đối với thủ pháp này, chúng ta cần phải thực hiện theo 3 bước như sau :

+ Trước tiên, chúng ta phải hiểu được ý định của người nói. Thao tác này sẽ giúp dịch giả rút ra những ý chính của văn bản và định hướng cho việc lựa chọn những cụm từ tương đương

+ Tiếp theo, chúng ta phải dựng thành cấu trúc câu. Đây là một bước rất quan trọng trong quá trình dịch nói chung và dịch mệnh đề phụ nói riêng bởi vì những câu tiếng Việt thường khó phân tích các thành phần. Hơn nữa, trong tiếng Pháp, nhất là trong ngôn ngữ viết, người ta thường hay dùng những cụm danh từ trong khi mà tiếng Việt lại hay dùng động từ. Chính vì vậy, để tạo điều kiện thuận lợi cho việc dịch các mệnh đề phụ, chúng ta cần phải mô hình lại cấu trúc của câu

+ Bước thứ ba, chúng ta sẽ phân tích những câu đã được mô hình lại rồi tìm ra những giá trị ngôn ngữ tương đương trong ngôn ngữ đích và viết lại câu.

Trong quá trình nghiên cứu, chúng tôi nhận thấy rằng câu dẫn được sử dụng khá rộng rãi trong cả hai ngôn ngữ nhằm mục đích chuyển lại những thông tin, lời nói, suy nghĩ... của các nhân vật.

Tuy nhiên, còn nhiều sự khác nhau khi chuyển từ câu dẫn trực tiếp sang câu dẫn gián tiếp trong cả tiếng Việt và tiếng Pháp. Điều này gây ra nhiều khó khăn cho những người học tiếng Pháp nói chung và đối với các bạn sinh viên Việt Nam nói riêng. Vì thế, các bạn sinh viên Việt Nam, một mặt phải hiểu được các điểm chung và các điểm khác biệt của những quy tắc khi thực hiện câu dẫn để tránh được những giao thoa của ngôn ngữ mẹ đẻ, mặt khác, các bạn cũng phải nắm được những thao tác hiệu quả trong quá trình dịch những văn bản báo chí có câu dẫn từ tiếng Việt sang tiếng Pháp. Đây là một phương tiện để giúp các bạn thành công, dần dần làm chủ được ngoại ngữ tiếng Pháp.

Trong Luận văn này, chúng tôi có nêu ra những vấn đề về chủ ngữ và về thời, nhưng chúng tôi không thể đi sâu và đề cập hết được. Chúng tôi hi vọng sau này sẽ có điều kiện tiếp tục hoàn thiện phần còn lại đó.

Vì nhiều lí do khác nhau, những hạn chế về mặt hình thức và nội dung của Luận văn sẽ không thể tránh khỏi. Tuy nhiên, chúng tôi nghĩ rằng, qua quá trình tiến hành nghiên cứu, tìm hiểu chúng tôi đã có cơ hội học hỏi và trau dồi sâu thêm về những kiến thức mà mình đã được học.

Một lần nữa, chúng tôi hi vọng rằng các thầy cô giáo và các bạn sinh viên sẽ đưa thêm những chỉ dẫn và những ý kiến đóng góp phê bình để công trình nghiên cứu của chúng tôi được hoàn thiện thêm. Chúng tôi hi vọng trong thời gian tới, sẽ có cơ hội để nâng cao và cải thiện thêm trình độ tiếng Pháp và cả tiếng Việt, một ngôn

ngữ cũng rất khó nhưng cũng rất đẹp nữa. Một lần nữa tôi xin chân thành cảm ơn thầy giáo Nguyễn Văn Hiệp đã tận tình giúp đỡ tôi hoàn thành quá trình nghiên cứu này.